

WOORDSTUDIE

ש ר ק QÁDASH` heiligen

Een aanzet

Tweelingen In de voorste rij

De woorden ש י jasha` (bevrijden*) en ש ר ק qádash (heiligen) zijn tweelingen die onafscheidelijk zijn, die steeds samen opgaan, als Woord en Geest. Beide, de bevrijding van mens en samenleving én de heiliging. Beide, de bevrijding en de heiliging van mens en samenleving zijn niet van elkaar los te maken.

Waar dat wel gebeurt, komen beide in het gedrang. Maar ze moeten ook niet met elkaar verward worden. Waar bevrijding en heiliging vereenzelvigd worden, verliezen beide hun Bijbelse betekenis. Aan het slot komen we hier nog op terug.

* Zie Woordstudie over jasha` bevrijden

Wat is heiligen?

We vertalen qádash met 'heiligen', maar wat is heiligen? Meestal wordt het nader uitgelegd als *afzonderen* of *apart zetten*. Deze verklaring baseert zich onder meer op Gen.2: 14, waar het gaat over het afzonderen van de Shabbat van de overige dagen, en op Ex.19:6 waar Israël door God apart gezet wordt temidden van de volken. Maar heiligen in de Bijbeltaal is meer dan alleen apart zetten, heiligen is verbinden of verbonden worden met de Heilige, de Ene, de Unieke, de Uitzonderlijke, de Aparte en dáárdoor apart worden, enig, uniek worden. God heeft de zevende dag geheiligd = deze dag met Zichzelf verbonden, Zijn bijzondere Aanwezigheid eraan vastgekoppeld en dáárdoor is deze dag apart gewóorden.

Toen God neerdaalde op de Sinai en een verbond sloot, een duurzame relatie aanging met de kinderen Israëls, toen pas werd Israël een apart volk, een *goy qádosh*.

* In de gewone werkwoordsvorm (*qal*) betekent *qádash*: 'heilig zijn', in de doevorm (*hifil*): 'heiligen'. Ook in de versterkte vorm (*pi`él*) heeft het vaak de betekenis van *heiligen*: zoals blijkt uit Gen.2:3; Ex.20:11 (God heiligt de shabbat) en Ex.19:14 (Hij heiligt Israël). De wederkerige vorm (*hitpaél hitqádésh*) betekent in het Bijbels Hebreeuws altijd: *zich heiligen* (Lev.11:44; 20:7; Num.11:18, e.a.) en wordt niet zoals in het latere Hebreeuws gelijk gesteld met de lijdende vorm: geheiligd worden. Dat is van belang voor de vertaling van de eerste bede van het Onze Vader: 'Moge Uw Naam *Zich heiligen*' (later meer hierover).

** Bij de Sinaï reinigt God zijn volk van hun zonden en heiligt Hij hen, verbindt Hij zich aan hen als hun God en Vader, als hun Koning (Melekh) en Bevrijder (*Moshia`*).

Qádosh, qádosh, qádosh

Wie is Hij, de Heilige Israëls? Hij is letterlijk heilig: 'afgezonderd', 'apart'. Hij is de Gans Andere, Die Zich radicaal onderscheidt van alle andere '*elohim* (goden, geestelijke wezens die ons overstijgen*). Hij is huiveringwekkend anders, Hij is de Ontzagwekkende.

Toen de kinderen Israëls bij de Sinaï een directe ervaring kregen van Gods Aanwezigheid en zij rechtstreeks Zijn Stem hoorden, konden zij die niet verdragen. Het was zo iets aparts, zo uitzonderlijk indringend dat zij Mozes smeekten of die Stem mocht zwijgen, en zo niet of Mozes hen dan wilde afschermen, als een tussenscherm wilde functioneren (Ex.20:19). En Toen Jesaja geroepen werd tot profeet en hij God zag in Zijn heerlijkheid met rondom Hem hemelse zangers die onophoudelijk elkaar toeriepen: *qádosh, qádosh, qádosh*, heilig, heilig, heilig, de ganse aarde is vol van Zijn heerlijkheid- toen verging hij van ontzetting: 'wee mij ik verga!' (Jes.6:1-5).

Het geheim van de heiliging

Het geheim van de heiliging is dat de Heilige Israëls, de Ontzagwekkende en Huiveringwekkende, Die op een oneindige afstand woont in een ontoegankelijk Licht - dat deze Hoogheilige afdaald naar deze wereld en gaat wonen temidden van Zijn volk en Zijn volkeren. En niet alleen temidden van Zijn volk op de Berg Tsion in de *Miqdash**, de Woning van Zijn heiligheid, Hij wil ook afdalen in elk huis. Elke huiskamer mag een *miqdash* zijn waar de Heilige inwoont, waar Hij de centrale plaats krijgt aan de huistafel.

En ook niet alleen ons huis, maar ieder van ons persoonlijk mag een *miqdash*, een heilige tempel zijn waarin de Geest van de Heilige wil wonen. De Inwoning Gods is het diepste geheim van de heiliging en omvat de volle breedte van de menselijke samenleving.**

* Het woord voor heiligdom, *miqdash*, is afgeleid van *qádash*

** De heiliging door God reikt verder, heeft een veel breder bereik dan alleen het Godsvolk Israël: Gods einddoel is niet de heiliging van Israël: Israël is Zijn voorpost, Zijn bruggenhoofd voor de bevrijding en heiliging van heel de wereld. Daarbij raakt de heiliging zowel het privé leven als het publieke domein, zowel de huiskamer en de slaapkamer als de werkplaats, zowel het winkelcentrum, als het culturele centrum, zowel het parlement, als het Torentje van de minister president en het paleis van de Koningin. De heiliging raakt heel ons leven en heel ons volksleven.

Het thema van de heiliging des levens dat centraal staat in het Joodse denken, *qidush HaShem* (= heiliging van de NAAM), is ook kenmerkend voor het Calvinistische protestantisme. Johannes Calvijn, wiens 500e geboortedag in brede kring herdacht gaat worden – een heel Calvijnjaar! - is de eerste theoloog uit de wereldgeschiedenis die uitging van de volstreekte éénheid en gelijkwaardigheid van de Griekse en de Hebreeuwse Bijbel: in beide gaat het om de *'heiliging des levens'* op basis van Gods bevrijdend Handelen. (Luk.24:44,45; Hand.2:16-18)

Het eerste effect van de heiliging is verootmoediging

Wat gebeurt er als de Heilige God, de Ontzagwekkende in ons komt wonen. Wat gebeurt er als wij toe laten dat Zijn Heilige Geest ons gaat heiligen = ons gaat verbinden met de Heilige Zelf, de Gans Andere? Dan wordt alles anders, dan kunnen we niet gewoon onszelf blijven, dan kunnen we niet onszelf, ons oude menszijn handhaven, dan gaan we helemaal stuk van binnen: 'wee mij, ik verga!' Want 'als gij onze ongerechtigheden in gedachtenis houdt, HERE, wie zal dan bestaan?' (Ps.130:3)

Het eerste effect van de Inwoning Gods is verootmoediging = schuldbelijdenis en gebed om ontferming.

Van nature zijn wij geneigd onszelf schoon te praten: we zien meestal nog wel onze tekortkomingen, maar we zien onszelf niet graag als een door en door slecht mens, 'geneigd tot alle kwaad', op één hoop met 'tollenaars en hoeren', met dieven, moordenaars en terroristen. Het is alleen de Heilige Geest Die ons daarvan kan overtuigen. Hoe? Door ons rechtstreeks in relatie te brengen met de Heilige Zelf, de Ontzagwekkende Die ons doorlicht tot in ons diepste binnenste en ons ontdekt aan onze diepste drijfveren, aan onze lust tot zelfbevrediging en aan de drang tot zelfhandhaving die desnoods over lijken gaat, aan onze gecamoufleerde liefdeloosheid en onze geveinsde vroomheid.

* Niet verootmoediging, maar zelfverheffing is het *'hotitem'* van onze tijd. Daarin verschilt onze moderne, maar in wezen oerheidense cultuur radicaal van de Bijbelse. De huidige tijdgeest stimuleert het zoeken naar geluk voor onszelf, geluk via zelfbevestiging en zelfontplooiing, via zelfverwerkelijking en het bevredigen van onze persoonlijke verlangens en lusten. Lijnrecht daartegenover staat de Bijbels levensstijl. Terecht heeft men het verschil tussen beide wel getypeerd met de woorden *streven* en *sterven*: de beide woorden bestaan uit zeven gelijke letters, die ook bijna gelijk geordend zijn, alleen de letter 'r' heeft een andere plaats. Een kleine verschuiving,

maar wat een verschil: enerzijds de mens die omhoog streeft, die via wilskracht en training zich zelf wil vergroten, ontplooiën, bevredigen, en anderzijds de mens die afsterft aan zichzelf, zichzelf overgeeft, zich laat ontledigen, zich laat vervullen met de Geest van de Gans Andere. Enerzijds de mens die zich laat inspireren door een negatieve Kracht, door de boosaardige geest van Gods Tegenstander, en anderzijds de mens die de Heilige Geest van God laat wonen in zijn hart.

De Jir'at HaShem kenmerkt de kinderen God

Het ontzag voor de Heilige Israël, de huiver voor Zijn alles ontdekkend Licht, is geen eenmalige belevenis, maar een blijvend effect van de heiliging. De 'vreze des HEREN', יראת יהוה (*jir'at HaShem*) is zelfs in hoge mate kenmerkend voor de kinderen Gods. Godvrezend zijn is synoniem voor de ware Bijbelse vroomheid. En de afwezigheid ervan typeert juist de goddeloze, de *rasha`*, die soms zeer vroom kan lijken, vroom kan praten, maar die voor de Woorden Gods geen echt ontzag heeft, ze ombuigt naar eigen believen. Waar het ontzag voor Gods Woord ontbreekt, ontbreekt ook de basis voor de ware wetenschap: de vreeze des HEREN is het begin (beginsel) van de wijsheid (Ps.111:10).

De Jir'at Hashem heeft niet alleen betrekking op de directe relatie met de Heilige God en Zijn Woord, maar ligt als een heilige sluier over heel het leven. Anders gezegd: de heilige vrees voor God vertaalt zich in respect voor al het Zijne: respect voor Zijn schepping, voor plant en dier, voor onze medemens, respect vooral ook voor Zijn verkiezend handelen in de geschiedenis: respect voor Israël als Zijn Eersteling, respect voor onze ouders en voor de oudsten in de samenleving, ook voor de oudste zoon in het gezin.

Een andere mentaliteit: een geesteskind van God te zijn

Heiliging bewerkt meer dan alleen verootmoediging en respect. Er is woordverband tussen קדש *qádash* en חדש *chádash*: vernieuwen, veranderen. Als de Heilige, de Gans Andere zich aan ons verbindt, wordt alles anders, worden wij anders. Als de Heilige Geest in ons komt wonen, komt er een andere geest in ons, krijgen wij een andere mentaliteit, gaan wij de liefde Gods, Zijn *chesed* en '*emeth*, weerspiegelen. Anders gezegd, als de Heilige Israëls gaat inwonen, Zijn plaats inneemt in het centrum van ons bestaan, is daar geen plek meer voor de onheilige geest, worden wij daadwerkelijk bevrijd uit het krachtenveld van de Boze, van de boze driften van zelfhandhaving en zelfbevrediging*. Of nog anders gezegd: door de Inwoning Gods ontstaat er van binnenuit een nieuw mensentype, een gestalte van de Heilige Geest, een *geesteskind* van God, dat gans anders is, dat net zo apart gaat denken, voelen en

doen als Hij. Een nieuw mensentype dat ook het meest aparte gaat doen wat Hij deed: zich volledig vereenzelvigen met de ander tot in zijn diepste ellende: zijn zonde en schuld. Dat is hét kenmerk van Gods geesteskind, van die 'gans andere' mentaliteit: dat we de zonden van onze medemens, ook die waar wij part noch deel aan hebben, op ons nemen alsof het onze zonden zijn en die wegdragen = over dragen aan het Lam Gods (Lev.16:21; Joh. 1:29). Dat is hét toppunt van geestelijke vernieuwing, van heiliging**.

* Er is een mooi gezegde: 'het ligt niet in onze aard om te aarden naar onze Schepper en Bevrijder'. Feitelijk gezien is dit waar. Op God gaan lijken Zijn liefde ('emeth en chesed) weerspiegelen, doen we niet van nature. Het wordt zoals eerder gezegd ook niet aangemoedigd door de cultuur waarin we dagelijks verkeren. Een cultuur die steeds in ons de oude, heidense geest, de natuurlijke mentaliteit van zelfhandhaving en zelfbevrediging bevestigt.

Maar is het Bijbels gezien ook waar? In het begin van de Bijbel staat een ander mooi gezegde: 'God schiep de mens naar Zijn beeld' (Gen.1:26,27). Onze originele aard is juist wel om te aarden naar God onze Schepper, om Zijn Liefde te weerspiegelen. Maar deze oorspronkelijke aard is beklemd geraakt en totaal verstoord doordat we beland zijn in het krachtenveld van de Tegenstander, waardoor we 'van nature' het tegengestelde weerspiegelen: geen zelfovergave en zelfverloochening, maar zelfhandhaving en zelfbevrediging.

** Kenmerkend voor deze 'natuurlijke' mentaliteit is ook de drang om zichzelf te verbeteren, te veredelen, te 'vergoddelijken' of zijn originele goddelijkheid te ontdekken. De religie van de zelfverwerkelijking en zelfontplooiing verschilt radicaal van de weg van de graankorrel: Eerder is al gezegd dat de woorden 'streven óf sterven' het onoverbrugbare verschil typeren tussen de natuurlijke religie (= het *heidendom*) én de dienst van Israël God (= de *Bijbelse godsdienst*).

Terecht is ook door psychologen opgemerkt dat alle woorden met 'zelf' - zelfverwerkelijking, zelfontplooiing, zelfbevestiging en zelfhandhaving - een element van agressie in zich meedragen tegenover de ander: mijn zelfvergroting gaat principieel ten koste van de ander. Alle woorden met zelf hebben deze negatieve geur, behalve het woord *zelfovergave*, hét unieke woord dat typerend is voor Israël God, de Unieke Die Zich volledig met ons vereen-zelf-igd heeft en deze zelfovergave in ons wil weerspiegelen.

Wat verandert er in de samenleving?

De Inwoning Gods betekent een radicale persoonlijke vernieuwing van binnenuit, maar wat gebeurt er als een hele samenleving, een heel gezin, een hele familie, als een heel een volk zich laat verbinden met de Heilige Israëls, zich láát heiligen de Heilige toelaat in hun midden, de ereplaats geeft aan de huistafel en in het centrum van hun samenleving? Dan komt er eerst een diepgaande verootmoediging in het licht van de Heilige ('wee ons, wij vergaan') en daarna komt er een andere, geest een andere mentaliteit in het gezin, in de familie, in het volksleven. Dan gaat de hele samenleving de liefde Gods, Zijn chesed (= daadwerkelijke liefde: liefdebetoon) en Zijn 'emeth (=betrouwbaarheid)** weerspiegelen. Weerspiegelen in liefde voor God, onze Schepper en Bevrijder, maar ook voor Zijn schepping en voor zijn mensen in nood. Dan komt er een andere levensstijl, een anders omgaan met de aarde en met de tijd: dan

komt er een andere maatschappij, een andere economie en een andere feestkalender en een andere cultuur. Net als de geheiligde mens is ook de geheiligde, van binnenuit vernieuwde samenleving in feite een 'geesteskind' van God te noemen.

* Behalve persoonlijke verootmoediging is er collectieve verootmoediging, waarbij men gemeenschappelijk de zonden van de samenleving belijdt en overdraagt aan het Lam Gods.

** Gods liefde is niet vaag en vluchtig, maar *daadwerkelijk* (chesed) en: *duurzaam* (émeth).

Heiligen is ook een opdracht: Wees heilig!

Heiligen is puur een Godswerk: Hij heiligt de Shabbat, Hij heiligt Zijn volk, maar heiligen is ook een opdracht: 'heilig zult gij zijn, want Ik ben heilig' (Lev.19: 2) en 'gedenk de Shabbat dat Gij die heiligt (Ex.20:8). Hij verbindt Zich aan ons, maar wij moeten ons ook aan Hem verbinden. Of beter: wij moeten de verbinding die Hij gelegd heeft activeren, in werking zetten of nog beter: laten activeren. Hoe? Door te *horen* en te *antwoorden*. Voorop staat het horen.

Er is woordverband tussen *ש ד ק qadash*: heiligen en *ב ש ק qáshabh*: horen, intens luisteren, daadwerkelijk gehoor geven. De heiliging verwerkelijk zich door aandachtig te horen naar het Woord van Israëls God. Dat betekent 'wandelen' met Hem, 'stille omgang' met Hem, intens luisteren naar Zijn Stem. Dat betekent ook persoonlijke Bijbelstudie onder leiding van Zijn Geest, Die de Goddelijke Richtlijnen, Zijn Torah, wil schrijven in ons hart. Dat betekent vooral ook daadwerkelijk gehoor geven aan Zijn liefdevolle Richtlijnen voor het ordenen van onze tijd (Shabbat, feesttijden) en het ordenen van ons aardse bezit (eerstelingen, tienden).

Heiligen is binnentreden in Zijn heiligdom

Met die tijds- en bezitsordeningen is nog iets bijzonders aan de hand. De korte samenvatting van de Torah die de Geest wil inschrijven in onze harten is: *alles min één*. De kern van Gods Richtlijnen is dat Hij aan ons, Zijn grondpersoneel, alles heel Zijn schepping overdraagt. Alle dagen, alle jaren, alle opbrengsten van Zijn aarde stelt Hij ons vrij ter beschikking.

Ja, alles, behalve telkens één deel! Bepaalde deeltjes tijd (de wekelijkse Shabbat, de jaarlijkse feesttijden) en bepaalde gedeeltes van de opbrengst van Zijn aarde (eerstelingen, tienden) houdt Hij voor Zichzelf, daar heeft Hij Zijn Hand op gelegd: *afblijven!* Die stukjes zijn van Hem! Van de

eerstelingen daar moeten we afblijven en de Shabbat is Zijn tijd, die heeft Hij Zichzelf rechtstreeks toegeëigend. Evenals de Pesachtijd en de Sukothtijd: 'dit zijn Mijn feesttijden', zegt Hij (Lev.23:1). En Hij wil dat wij Zijn recht op deze stukjes tijd en aards goed erkennen door Zijn tijd aan Hem terug te geven, in dankzegging, en door de eerstelingen van het vee en van de vruchten van het land naar Hem toe te brengen, naderbij brengen. Het Hebreeuws voor 'naderen' is: **ק ר ב** *qárabh*, waarvan **ק ר ב ן** *qorban*: offer.

Welnu, wat gebeurt er als wij die stukjes aardse tijd en aardse goederen aan God, de Schepper en Bevrijder teruggeven in dankzegging? Dan verbinden wij ons op een bijzondere wijze aan Hem, dan treden wij feitelijk binnen in Zijn Gebied, in Zijn Tijd, in Zijn Heiligdom. Shabbat vieren, Zijn feesttijden in acht nemen, dankoffers brengen is een geweldige belevenis*! En het toppunt van die belevenis is: als dat gebeurt in het Land waar Hij Zijn Hand op gelegd heeft en vooral als dat gebeurt in het centrum van het geheiligde Land*** op dat stukje aarde dat Hij geheel voor Zichzelf gereserveerd heeft: de Berg Tsion!

* Anders dan de heidenen brengt Israël geen offeranden ópdat God Zich met hen zal verzoenen, maar ómdat God Zich met hen verzoend hééft en Zich met hen verbonden hééft. De offeranden dienen om die band, dat verbond met Hem te activeren.

** De Shabbat is door de grote Joodse denker Abraham Heshel een 'tempel in de tijd' genoemd.

*** Niet alleen op de Berg Tsion heeft God Zijn Hand gelegd – *Mijn heilige Berg*, afblijven! Ps.2:6 - ook niet alleen op het volk Israël – *Mijn erfdeel*, afblijven! - maar ook op het hele aan Israël Beloofde land – *Mijn land*, afblijven! (Joël 3:2).

Heiliging ook door dankzegging

Maar de heiliging voltrekt zich niet alleen door het horen naar Zijn Stem, en niet alleen door daadwerkelijk gehoor te geven aan Zijn verordeningen voor de tijd en het aardse bezit, maar Hij wil ook onze stem horen. Het tweede 'activeringsmiddel' voor de heiliging is de dankzegging = de Heilige God danken voor Zijn bevrijdend en heiligend handelen. De Psalmist zegt dat de Heilige troont op de lofzangen van Israël (Ps.22:4). Letterlijk staat er: Hij bewoont de lofzangen, Hij woont er in. Door God te danken, door Hem te loven en te prijzen daalt Hij af, komt Hij naar ons toe, gaat Hij inwonen in ons lied, verbindt Hij Zich met ons. Dankzegging is een bijzonder heiligingsmiddel.

De dankzegging concentreert zich in de dankzegging over het dagelijkse brood en over de wijn bij de viering van de Shabbat en de feesttijden. Misschien mogen we wel zeggen dat brood en wijn van alle aardse goederen waar God Zijn Hand op gelegd heeft, de absolute voorrang hebben gekregen (zie Lechaijim, pag 94,96).

* Aansluitend aan het gezegde over de Shabbat als 'tempel in de tijd': wanneer wij waar dan ook ter wereld deze dag afzonderen en heiligen door dankzegging (qidush) over een beker wijn en door lofzangen en gebeden dan treden we de Heilige TijdsRuimte binnen, waar Israëls God op een bijzondere wijze Zijn Aanwezigheid wil doen ervaren!

Hoe verwerkelijk zich de heiliging van de samenleving?

De heiliging van de samenleving voltrekt zich op dezelfde wijze als de persoonlijke heiliging: door te horen en te antwoorden. Voorop staat het gemeenschappelijk horen naar het Woord van Israëls God, Die ook de Bevrijder is van de volkeren uit de greep van de afgoden. Hoe? Niet alleen door het bijwonen van verkondigingsdiensten, hoewel deze onmisbaar zijn voor ieder samenlevingsverband, maar ook door deel te nemen aan Bijbelstudiekringen (studiekamers of 'cheidergroepen'). En het tweede onmisbare heiligingsmiddel is het gemeenschappelijk beantwoorden van Gods scheppend en bevrijdend handelen, Zijn chesed en émeth, in dankzegging en lofprijzing.

Anders gezegd: een samenleving heiligt zich door een samenloving* te worden volgens de Richtlijnen die God Zelf gegeven heeft voor het ordenen van de tijd. Onze huidige tijdsindeling, de jaarlijkse feestkalender met name, wordt praktisch geheel bepaald door de niet-Bijbelse, oerheidense religie. De kernfeesten van *Pasen* (het originele bevrijdingsfeest) en *Pinksteren* (het oerheiligingsfeest) zijn niet meer bepalend voor de tijdsindeling in onze moderne samenleving en hebben dus praktisch geen effect voor de heiliging van het volksleven. Moederdag, Sinterklaas en het Midwinterfeest met het Nieuwjaarsvuurwerkfeest zijn veel meer bepalend voor onze moderne tijdsindeling en verstoren daardoor de heiliging, de verbinding met de Heilige Israëls, in gezinnen, families en volkssamenleving.

* Zie Studietafeltekst Daleth: 'Een samenloving in het spoor van Israël'.

Heiliging is geen zelfstandig verlopend proces

Heiliging van ons leven en samenleven in gezin en maatschappij is geen automatisch verlopend proces, dat nadat het in gang gezet is zich vanzelf

verder ontwikkelt. De Bijbelse godsdienst kent geen zelfstandige 'heiligheid*' en geen op zichzelf staande 'heiligen', geen mensen die 'heiligheid' hebben in zichzelf. De heiligheid komt van Buitenaf, van Bovenaf en moet ook van Bovenaf blijven komen.

Zoals een trein tot stilstand komt als er geen verbinding meer is met de stroomtoevoer in de bovenleiding, zo komt ook de heiliging van ons geheiligde leven en samenleven tot stilstand als de verbinding met de Heilige Bovenleiding verbroken wordt.

Heiligheid, radicale vernieuwing is geen aanklevende eigenschap: het komt van de Andere Kant naar ons toe. Zodra de stroomtoevoer van de Heilige Geest wegvalt, vallen wij terug op ons oude menszijn met zijn oerdrift van zelfhandhaving en zelfbevrediging. Niet alleen de verwerkelijking van de heiliging, maar ook het onderhoud is afhankelijk van de verbinding met de Heilige Zelf.

Als we niet voortdurend verkeren in het Krachtenveld van de Heilige sterft het 'geesteskind' = verdwijnt, verdampt de veranderde mentaliteit in ons. Het kan enige tijd duren voordat dit echt zichtbaar wordt, zoals een trein niet meteen stopt, als de verbinding met de bovenleiding verbroken is. Maar op een gegeven moment komt toch ons 'geheiligd leven' tot stilstand en steekt de oerdrift van zelfhandhaving en zelfbevrediging zijn kop weer op. Als er geen Toestroom van de Heilige Geest meer is, krijgt de onheilige geest weer de overhand en 'het wordt met die mens tenslotte nog erger dan in het begin' (Luk.11:26).

Dat geldt ook voor de geheiligde samenleving: een volk dat een relatie met de Israëls God gekend heeft, maar losgeraakt is van deze Bovenleiding, kan erger ontaarden en verheidensen, dan een origineel heidens volk: het heidense Sodom en Gomorra zal het verdraaglijker zijn in het komende oordeel dan vele geheiligde steden in Israël (Luk.10:12).

* De Bijbel kent niet het begrip heiligheid als zelfstandig naamwoord. Het woord *qodesh* dat meestal vertaald wordt met 'heiligheid' is eigenlijk een participium, een deelwoord van het werkwoord *qádash*: heiligend; heiligheid= het *heiligende*. Het latere Hebreeuws en ook het moderne Iwriet kennen wel het woord *qêdushah* (heiligheid) maar dat komt niet voor in Tenakh (uitspraak Tenach/OT). Wat wel voorkomt is *qêdêshah* = mannelijke hoer, degene die seksualiteit losmaakt uit de relatie van man en vrouw. Het woord *qêdushah* kan ook die geur hebben van verzelfstandigde heiligheid, losgemaakt uit de relatie met de Heilige Zelf.

Is er voortgang of groei in heiliging?

Heiliging vraagt een voortdurend onderhoud, maar kan er ook sprake zijn van voortgang en groei? Kunnen we steeds hoger klimmen op de heiligheidsladder: eerst een beetje heilig en gaandeweg worden we steeds heiliger tot we tenslotte superheilig zijn? Nee, we zijn door de verbinding met de Heilige God in principe in één keer volledig geheiligd, maar we kunnen dit ook in één keer weer kwijt zijn -zodra de verbinding met de Bron verbroken wordt. Wat er dan zo te zien aan 'heiligheid' overblijft is 'schijnheiligheid'.

Wat wel kan is dat we Gods Geest steeds meer de gelegenheid geven om ons te ontdekken aan onze diepste drijfveren. Anders gezegd: Wat wel kan is voortgaan in verootmoediging, is groeien in schuldbesef. Hoe meer we de Heilige Geest toelaten in ons hart, hoe meer we ons bewust kunnen worden van onze verdrongen narcistische lust tot zelfhandhaving en zelfbevrediging. We kunnen voortgaan en groeien in de ontdekking van onze liefdeloosheid, we kunnen als maar leger worden van ons zelf, waardoor er meer en meer ruimte komt voor de Geest van Gods Liefde.

* Er is woordsamenhang tussen *chádash* (vernieuwen) en *chodesh* (maan) De maan die zich elke maand vernieuwt – die donker wordt als hij wegraakt uit de lichtkring van de zon en weer oplicht zodra de verbinding met deze lichtbron wordt hersteld – is een symbool voor de heiliging van mens en samenleving: zodra we uit de Lichtking van de Heilige Israëls wegraken, wordt het donker, krijgen duistere krachten de overhand.

Het is diepzinnig dat de Bijbelse godsdienstige kalender geordend is volgens de gang van de maan en niet van de zon: de zon die licht heeft in zichzelf, is symbool voor de mens die denkt goddelijk licht in zichzelf te hebben, zichzelf te kunnen verbeteren te veredelen, terwijl de maan symbool is voor de mens die zich volledig afhankelijk voelt van het Licht dat van de Andere Kant naar hem toekomt.

Moge Uw Naam Zich heiligen

De eerste bede van het Onze Vader wordt door ons meestal in overeenstemming met de Griekse tekst, als 'Uw Naam *worde* geheiligd'. Maar terugvertaald in het Hebreeuws staat er *יְהוָה שְׂמִי שְׂדָרָה שְׂמִי שְׂדָרָה* *jitqádesh shimkhá*, in overeenstemming met het bekende Hebreeuwse Qadishgebed, dat oeroud is, naar men aanneemt ouder is dan het Onze Vader.

De werkwoordsvorm *יְהוָה שְׂמִי שְׂדָרָה שְׂמִי שְׂדָרָה* *jitqádesh* is een hitpaëlvorm, wat wij een wederkerige vorm noemen: *zich heiligen*. Hoewel in het na Bijbelse Hebreeuws de hitpaël ook gebruikt wordt als lijdende vorm, komt in de Hebreeuwse Bijbel *jitqádesh* alleen voor in de wederkerige vorm, zoals

bijv. in Lev.14 vers 44: 'heilig U ... want ik ben heilig'. Dat voegt dus een nuance toe aan deze eerste bede: Uw Naam heilige Zich; of: moge Uw Naam Zich heiligen. De heiliging van de Naam, het apart zetten en hooghouden van Israëls God temidden van alle ander geestelijke grootheden is niet alleen onze zaak, maar vooral ook de Zaak van God Zelf: Hij toont steeds en zal tonen, zoals Hij heeft getoond in de geschiedenis hoe Apart Hij is, hoe Uniek.

En in deze bede bidden we dat het moge gebeuren, spoedig in onze dagen, dat Israëls God Zich openbaart aan alle volken, dat Hij neerdaalt op de Berg Tsion, zodat alle volken Hem wel moeten erkennen en dat ze Hem als Heer, als Koning accepteren.

Over de tweelingen jasha` en qádash.

In het begin is gesteld dat de woorden ע ש י *jasha`* (bevrijden) en ש ר ק *qádash* (heiligen) tweelingen zijn, die onlosmakelijk gekoppeld zijn. Hoe? De bevrijding maakt de weg vrij voor de heiliging, de heiliging voltooit de bevrijding. Anders gezegd, Gods bevrijdend Handelen spitst zich toe in de 'vleeswording' (vermenselijking) van Gods Woord, terwijl de spits van de heiliging de 'vleeswording' is van Gods Geest: een nieuw mensentype wordt in ons geboren, een geesteskind van God. Bij de bevrijding vereenzelvigt God Zich met ons, neemt onze zonden op Zich, draagt ze weg en maakt ons vrij. Bij de heiliging vernieuwt Hij ons van binnenuit.

Als die twee van elkaar worden losgemaakt, gaat het mis met beide. Zonder bevrijding is er geen heiliging, ontaardt deze in zelfheiliging en wetticisme; en zonder heiliging is er geen volledige bevrijding: blijven we steken in het krachtenveld van onze natuurlijke, biologische driften van zelfhandhaving en zelfbevrediging. Als ze verwisseld worden of vereenzelvigd, ontaardt ook de bevrijding in zelfbevrijding of religieus humanisme.

* Wat betreft de overeenkomst tussen de tweelingen, het is al vaker gesteld: beide zijn een puur GodsWerk. Zoals we niet onszelf kunnen bevrijden uit de greep van negatieve, boosaardige machten die ons overstijgen en die in ons gestalte krijgen in boze driften en kwaadaardigheden, zo kunnen we ook niet onszelf vernieuwen. We kunnen wel onszelf 'beschaven', van buiten af onze drift van zelfhandhaving en zelfbevrediging in zekere mate onderdrukken of beteugelen, maar we kunnen niet onszelf innerlijk vernieuwen.

Nog een notitie:

Er is taalverwantschap tussen *qádash* (heiligen) en *qádáh* (diep buigen):
Israël boog zich diep toen ze hoorden (!) dat de Heilige God Zich over
hen ontfermde (Ex 4: 31).